

EL BINOMI AUTOR – EDITOR

La correspondència entre Pere Aldavert i Josep Pin i Soler
Isidor Cònsul

-I-

NOTA INTRODUCTÒRIA

El manuscrit 4362 de la Biblioteca de Catalunya conté una part de la correspondència entre l'editor Pere Aldavert, ànima de "La Renaixensa" i l'escriptor Josep Pin i Soler. Dic una part perquè, de les 19 cartes que el conformen, 17 són d'Aldavert i només 2 de Pin i Soler, i encara aquestes darreres, amb tota seguretat, són esborrany i còpia de l'original tramès. La primera de les dues lletres de Pin i Soler deixa clar, per les esmenes i els paràgrafs guixats, que es tracta d'uns apunts previs de treball. I també és una còpia de l'original la que tanca la correspondència, la número 19, en aquest cas una còpia en net que va guardar Pin i Soler, atès el tema delicat, de tipus econòmic que hi tractava.

La correspondència s'inicia el 9 d'abril de 1887, es tanca el 22 de desembre de 1890 i corre en paral·lel als anys de l'edició de la trilogia narrativa de l'escriptor tarragoní: *La família dels Garrigas* (1887), *Jaume* (1888) i *Niobé* (1889). Les cartes tracten aspectes editorials i literaris diversos: referències a la tramesa de llibres, comentaris de les ressenyes crítiques que es publiquen, lamentacions pel silenci de la premsa envers els llibres catalans, sol·licituds de col·laboracions a Pin i Soler per a la "La Renaixensa", consideracions, algun cop amb mordacitat, sobre altres autors; inicis de debat sobre el tema ortogràfic i els punts de vista del mateix editor respecte de la bondat de l'estil, els personatges i els arguments de les novel·les del tarragoní que residia, aquells anys, a Marsella.

De tota manera i des de la primera carta, sobresurt un tema vidriós vinculat a la demanda de contribució econòmica de l'autor a les despeses d'edició. Amb motiu de la primera novel·la, *La família dels Garrigas*, Pere Aldavert demanà a Josep Pin i Soler una aportació de 250 pessetes, el maig de 1887, justificades per una compra de 75 exemplars i una lletra de canvi que es conserva en el mateix manuscrit que guarda la correspondència. Després, el novel·lista va voler fer el seguiment dels diners avançats perquè l'editor s'havia obligat a retornar-los si mai les obres publicades generaven beneficis. A Pere Aldavert, però, li costava donar aquesta mena d'informació i si Pin i Soler se'n va acabar sortint, fou després de plantejar la possibilitat de comprar l'estoc que quedava. Així que va disposar d'una mínima informació, el novel·lista va simular

un compte d'exploració de les tres novel·les on demostrava que s'havien recuperat els diners invertits, amb un superàvit, fins i tot, de cinc-centes cinquanta pessetes, més del doble de la seva contribució econòmica. En aquest sentit, la darrera carta de l'epistolari no té merma: Pin i Soler demana a Pere Aldavert que refaci els números que ell li presenta, que posi en tinta les xifres que ha deixat en llapis per mor d'algun dubte i que, surti el que surti, acceptarà amistosament el resultat. En ser el darrer document, el lector es queda amb l'enjòlit de no saber si Pin i Soler va recuperar, o no, els cinquanta duros avançats.

Pel que fa l'edició, m'he limitat a transcriure els textos normalitzant l'ortografia, però només l'ortografia. He unificat els comiats i protocols de cortesia, acompanyo l'edició amb les notes que m'han semblat imprescindibles, dono entre claudàtors les lliçons dubtoses i també quan és evident que el text manca d'alguna paraula.

- II -

LA CORRESPONDÈNCIA

-1 -

D. Josep Pin:

Avui he rebut sa carta [i] d'immediatament li he remès lo llibre que em demana. Junt amb lo paquet del llibre hi van els exemplars del diari d'avui en què hi ha la crítica de sa obra firmada per T. Poch de Negre, que és lo pseudònim del redactor de "La Renaixensa", en Sebastià Farnés¹. Crec que li serà de satisfacció lo judici que sa obra ha merescut a en Farnés, que és un jove de molt de criteri i que també té escrita alguna novel·leta, i que actualment en fa una altra.

Jo em creia que permaneria encara algun dia entre nosaltres i m'ho feia creure encara més lo no haver vingut l'endemà de nostra darrera vista, al cafè Pelayo.

Al seu germà li he remès 4 diaris d'avui per si vol donar-los a algun amic d'ell.

Respecte a lo que em diu que li giri no ho vull fer per ara. Ja sap que li vaig dir que comptava perdre 50 duros en sa obra i que per tant V. m'indemnisaria d'ells i aixís quedariem V. i jo arreglats. Però, com en vista de l'obra penso que es vendran més exemplars, no vull disposar de res per ara, estem esperant una mesada per pendre-li el pols. Y com jo no vull fer una especulació d'editor i menos essent ara V. i jo ben amics, esperaré a fin d'abril o a mig maig i si llavors judico que és menor la pèrdua que

¹ Referència al folklorista Sebastià Farnés i Badó (Sant Feliu de Codines, 1854- Barcelona 1934), advocat, taquígraf i escriptor. Col·laborà, entre altres publicacions a "La Renaixensa", "L'Arch de Sant Martí", "Diari Català", "La Veu de Catalunya" i "Lo Pensament Català".

jo pugui experimentar no li carregaré en compte 50 duros sinó 40 o menos. Cregui que si no fos los grans sacrificis que porto fets publicant llibres catalans res li demanaria. Però m'és forçós no perdre més diners després de lo molt perdut en "La Renaixença" i en algunes obres.

Però des d'ara ja li asseguro que el dia que vulgui publicar altra obra ho faré a tot perill per ma part, si V. aixís ho vol. Si se la vol publicar per son compte, faci-ho com vulla. Me penso que [no em] costarà col·locar *La família dels Garrigas*, quedarà una impressió tan agradable als lectors que es forçós que la venda dupliqui al aparèixer l'altra obra de V.

Conservis bo i mani, de son afectíssim.

Pere Aldavert²

Sa casa, 9 d'abril 1887

- 2 -

D. Josep Pin i amic meu:

Foren enviades, el mateix dia de rebre sa carta, les Renaixenses del dia 9 als senyors Lavine, Trevals i Mistral.

Fa tres dies vingué una carta amb lo timbre de Maillane³ que li vaig canviar la direcció que duia de esta casa per la de V. a Marsella. Suposo que seria de Mistral i que ja l'haurà V. rebuda. Vos entrega a en Farnés sa carta-suplicada, ja li escriurà ell.

Li incloc algunes ratlles que "La Opinió" de Tarragona ha publicat.

Los diaris d'aquí continuen fent lo mut, no sols sobre l'obra de V. sinó sobre casi totes les catalanes. En Bassegoda⁴ publicarà un article a "El Barcelonés" que ja li remetré. És cada dia més celebrada entre els que la van llegint sa novel·la i li'n felicito i me'n felicito jo. No pot creure lo carinyo que jo tinc a aquesta obra. Si fos meva, no n'hi tindria més. Ja sé que això no li tindria de dir, però, entre bons amics, lo que hi ha al cor ho deu dir la boca o la ploma.

Escriga i escriga força en català. Vostè s'obrirà camí i de pressa. Ha robat lo cor dels que valen en la literatura catalana. Lo públic, que sempre està a tres quarts de quinze i més en un país en què la premsa tan poc ajuda a les obres literàries, acabarà per tenir-lo V. A la primera obra no, a la segona un xic, a la tercera i successives és segur.

Disposi de son bon amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 18 abril 1887

² Pere Aldavert i Carbonell (Barcelona 1850-1932) fou un personatge clau en el desenvolupament del moviment catalanista. Fundador i responsable de "La Renaixensa", publicació que dirigí durant més de trenta anys i que mantingué esforçadament i amb sacrificis econòmics personals, com explica sovint en aquesta mateixa correspondència. Esdevingué un gran amic de Guimerà i fundà l'entitat "La Jove Catalunya" i la revista "La Gramalla"; presidí la "Lliga de Catalunya" i fou un membre molt actiu de la Unió Catalanista. Vegeu Carola Duran i Tort, *Pere Aldavert. Una vida al servei de l'ideal*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006.

³ Mallaine (en occità Malhana) és el poble del Departament de les Boques del Roine on nasqué Frederic Mistral.

⁴ Tant pot referir-se a Ramon E. Bassegoda (La Bisbal 1956 –Barcelona, 1920) com a Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona 1962-1940), tots dos col·laboradors de "La Renaixensa".

Amic Pin:

Li incloc la continuació de la crítica del “Arch de Sant Martí”⁵, qual autor és D. Manuel Falguera, íntim amic meu. També li incloc la crítica de l’”Esquella de la Torratxa”, qual autor és D. Josep Roca i Roca⁶.

La venda ja li vaig dir al primer dia com aniria i no m’he errat absolutament. És lo calvari que han de passar tots, absolutament tots los autors en ses primeres obres, per més que es tracti de la de V. que en mon concepte és lo millor de lo millor que [hi ha] en novel·la de la literatura catalana. Hi ha venuts 110 tomos. D’ells, sé més de 50 amics, a cada un dels quals he preguntat sa opinió, i, unànimes, tots estan en que l’obra és de cap de brot i tots esperen la segona obra de V. La satisfacció és sentir-los i ho dic d’aquesta manera, posant-me jo en lo puesto de V. Perquè no sé què m’ha passat en aquesta obra que em sembla que los aplausos són tant per mi com per V.

Les pèrdues seran les que li vaig dir a primera vista. Però, francament, si ma posició m’obliga a rescabalar-me de les pèrdues que li vaig dir, a mon caràcter repugnen que un pobre autor, després de treballar, pagui. Per tant, jo voldria que V. acceptés, per a fer-los circular entre amics de V. o del seu germà, més tomos. Jo tinc costum, dels llibres que publico, donar-ne 25 exemplars als autors que, com en Vilanova⁷, publiquen sense pèrdues. A V. n’hi vaig donar 50, havent-hi excés de 25. I al girar-li, com faig amb fetxa d’avui, li prego que m’autoritzi per a entregar al seu germà 50 tomos més, que així me semblarà més conforme.

No sé si a hores d’ara V. s’ha fet ben bé càrrec del meu modo de ser. Havent perdut en lo diari tot lo que tenia (Déu vulgui algun dia me’n pugui rescabalar en part o partida), no estic en disposició, no puc de cap manera, perdre un cèntim més, tenint com tinc obligacions. Però al mateix temps só aficionat de cor a la literatura catalana i devot fervorós dels que vénen a ajudar a la propagació del catalanisme en qualsevol esfera. I em repugnaria tant que mai, V. ni ningú, pogués creure que a espatlles de ningú vull medrar que li prego, cas de que no vulgui acceptar los tomos que li ofereixo, que em digui altre medi que, no donant-me perjudici, sia més conforme al modo de pensar de V.

Desitjo que sobre aquest particular se m’espontanegi perquè voldria tenir la convicció de que ha comprès bé lo meu procedir.

Lo detall de la lletra a 8 dies vista i que he girat avui per veure-m’hi forçat és com segueix:

⁵ La publicació “L’Arch de Sant Martí” era, segons definició pròpia, un “Periòdic regionalista defensor dels interessos morals i materials del país”. Sortí el 4 de maig de 1884 i durà fins el 10 de desembre de 1892. Va començar com un setmanari, fins al número 63; fou quinzenal del 64 al 318, i de nou setmanal entre els números 319 i 519. Tenia la redacció a la Plaça del Mercat, 21, de Sant Martí de Provençals. El dirigí Josep Serra i Sulé i entre els seus col·laboradors habituals destacava l’enginyer, polític i periodista Manuel Folguera i Duran (Sabadell, 1867- Barcelona, 1951).

⁶ “L’Esquella de la Torratxa” fou un setmanari humorístic republicà, d’una gran incidència política, una notòria influència popular i una llarga durada, fins l’any 1939. L’editava la família López, també propietària de “La Campana de Gràcia” i de la Libreria Española, i va sorgir com a alternativa, l’any 1872, arran d’una suspensió governativa de “La Campana de Gràcia”. El 16 de gener de 1879 va reaparèixer pel mateix motiu, però llavors l’empresa en va mantenir la continuïtat. Des de la seva fundació i fins l’any 1907, fou dirigida per Josep Roca i Roca (Terrassa 1848- Barcelona, 1924).

⁷ Referència al narrador, escriptor costumista i dramaturg Emili Vilanova (Barcelona, 1840 - 1905)

Per <i>La família dels Garrigas</i>	250 francs
Costos que es perden	2,50
<i>Del meu tros</i>	2,50
<i>Calendari català</i>	2,50

	257,50

Son a V. afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 6 maig 1887

De “La Publicidad” encara no he pogut amenar l'article d'en Miró⁸, que no té pas mala intenció, sinó una droperia portada a l'extrem.

- 4 -

Amic Pin:

Vaig rebre oportunament la vostra carta del 10. He tardat algun dia a escriure-li per veure si li podia incloure l'acabament de l'estudi crític del seu llibre en l'”Arch de Sant Martí”.

Aixís ho puc fer avui i li escric incontinent. Respecte a lo que em diu que li interessaria saber la venda de les obres d'Oller i Vidal⁹, li diré que, després de més d'un any i mig de publicat, s'han venut, de *Vilaniu*, 530 exemplars. L'Oller ha tingut de passar per lo mateix que V. i tothom, en la publicació de sa primera obra. Fa set o vuit anys que es publicà una edició de 400 exemplars del *Croquis del Natural*, que fou sa primera obra i encara no sé que s'haja esgotat. De la segona, se'n vengueren més i de la tercera o quarta que és *Vilaniu* ja li he dit més amunt. En Vidal s'ha queixat molt de la *Rosada d'estiu*, a pesar de ser la tercera o quarta obra seva del mateix gènere literari. I és que aquest és un maleït país en què es llegeix alguna mica, però es compra poc. Los llibres s'emmatlleven que és un escàndol, no donant-se vergonya d'emmantllevar un llibre de 10 rals aquell que cada hora que toca té 10 duros de renta. Jo jugaria el coll que la seva obra la coneixen més de 1000 persones i que el 95 % n'han quedat encantats, però ara, en tocant a comprar ja és una altra cosa. Quan V. publiqui la segona, si s'hi determina, ja en vendrà més perquè los entrarà la impaciència, a alguns. Adverteixi que li tinc ofert publicar-li la segona sense indemnització, perquè crec que amb ella no hi perdria res. I amb tal creença, si V. se la volgués publicar per son compte, potser no aniria malament.

Me fa pena una cosa. I és que em sembla que vostè té un *rau rau* al cor respecte al resultat de l'edició. Jo li he pregat que, amb franquesa, vostè se m'esponatnegés respecte a mi com a editor de sa obra i no ho he lograt. V. fuig de parlar-me'n tant com pot i a mi em fa pena. Si jo sabés que V. es cregués que, amb lo

⁸ Possiblement, el metge i escriptor Oleguer Miró i Borràs (Barcelona, 1854 – Manresa 1926). “La Publicidad” era el diari barcelonès fundat el 25 de febrer de 1878, dirigit per Eusebi Corominas. A partir de 1922 prengué el nom de “La Publicitat”.

⁹ Referència a Narcís Oller (Valls 1846 –Barcelona, 1930), autor de *Vilaniu* i *Croquis del natural* i a Gaietà Vidal i Valenciano (Vilafranca del Penedès 1834-1893), autor de *Rosada d'estiu*.

resultat de l'obra jo hi guanyo, però, me sabia tant de greu que li faria un contragiro. Més voldria tenir perduts els diners que no que, en una obra en què tan francament li he parlat, V. se pogués creure que em fico diners a la butxaca.

Lo mateix dia que vaig rebre sa carta, vaig entregar los 50 tomos al seu germà.

Respecte a lo que es queixa de la falta de correspondència en los crítics no m'estranya. És altre defecte d'aquí: deixar de contestar [...] les cartes.

Lo llibre enquadernat arribà oportunament a mon poder i li dono per ell les gràcies.

Veuré de complaure'l en lo dels diaris que em demana. Ja pot comptar que no ho deixaré dormir. Adjunt van los tercer i quart article del "Arch de Sant Martí".

Conservis bo i mani de SA i A.

Pere Aldavert

Sa Casa, 17 maig 1887

- 5 -

D. Josep Pin:

Molt senyor meu: li vaig enviar dies enrere "Lo Sometent"¹⁰ i penso dilluns i potser demà enviar-li los números del "Arch de Sant Martí" que parlen de sa obra. Los demés, quan los reculli, los hi aniré enviant.

Aquell bon mosso de "La Publicidad" no ha publicat encara l'article. Ja té raó V. que això és un país perdut. La venta de llibres se fa amb la propaganda i ajuden tan poc los diaris de per aquí! No és estrany lo que ens passa. Lo "Brusi", lo diari de la gent rica i de gran número de subscriptors, no n'ha dit res, ni del tomo de V. ni de gairebé cap tom català; "El Diluvi [o]"¹¹, de gran circulació entre botiguers, ben poca cosa; "La Publicidad", molt poc també i això ens fa mal perquè, actualment, aquest diari té gran circulació.

Cregui que el país s'ha de girar tot com una truita. Ben poca cosa hi ha sèria i és treball de molt temps lo dels catalanistes. Amb paciència i diners a tot s'arriba. Donant una ensopegada avui i altra demà hem mogut un poc l'esperit públic. Llançant-nos en il·lustracions, setmanaris i diaris s'ha fet bastant, però queda molt a fer. Una de les coses que ens costarà és fer canviar les bosses destinades a entrades de toros per bosses destinades a comprar llibres, quadros i escultures. Què hi farem, si hem nascut en aquesta època i en aquest país!

Dispensi no sigui més llarg. Visc amoïnat de debò i es despedeix fins a una altra son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa Casa, 28 maig 1887

¹⁰ Diari regionalista en català, fundat a Reus per Pau Font i de Rubinat, i que es publicà entre 15 d'agost de 1886 i 16 de juliol de 1903.

¹¹ "Brusi", nom popular de "Diario de Barcelona" fundat per Antoni Brusi i Ferrer (Barcelona, 1815 -1878). El diari "El Diluvio", fundat per Manuel de Lasarte, fou un diari en castellà molt popular de tendència republicana i anticlerical. Sortí el 10 de febrer de 1879 i s'edità fins al 25 de gener de 1939.

Amic Pin:

Té molta de raó V. en lo de “Las Provincias”¹². Fent-me a mi mal efecte, vaig dubtar en enviar-li, però m’hi vaig decidir perquè V. puga tenir col·leccionat tot lo que hajan dit de sa obra. Los diaris de Barcelona continuen muts i em penso que hi continuaran definitivament sobre “Els Garrigas”. Quin país de poca-soltes! Allà on, cada diari, l’endemà dels toros, hi dedica una o dues planes, per los llibres ni una mala ratlla. Això matarà la publicació de llibres sèrios. Los autors frívols i dolents acostumen tenir entremeliadura i per tots los diaris se procuren cops de bombo. Les persones sèries no recorren a allò i sos llibres passen sens merèixer la consideració dels diaris. I la gent aquí està tan entregada a ells que si no llegeixen que una obra és bona en lo seu diari, que acostuma a ser lo seu ideal, no tinga por que vagi a cal llibrater.

Respecte a lo que em diu dels anuncis, li diré que ho he fet expressament durant una temporada. Vaig publicar, després de sa aparició, un anunci de sa obra durant més de quinze dies, de matí i tarda. Convé deixar-ho reposar i més endavant seguirem les insercions.

Respecte a “L’Arch de Sant Martí” sóc del seu parer. Allí hi ha dos escriptors que ho fan bé, però altres no dominen la llengua i resulten enfarregats.

Respecte a les obres del senyor [De], dec dir-li que per la manera com està muntada la casa no pot enviar llibres que no sien venuts, des que havem retxassat als llibreters de Barcelona lo donar-los llibres a comissió, forçant-los aixís a la compra, que a la curta o a la llarga fan. Ja veu que, sense quedar malament amb ells, no puc enviar fora en condicions que no he concedit als de Barcelona. Però si el senyor [De] desitgés tenir un sortit d’obres catalanes li faria un descuento de 35 per cent, anant los llibres a càrrec seu i pagant jo los ports fins a Madrid. A comissió, se fa lo descuento de 20 a 25 %, tot lo més en lo ram de llibreria. Si V. li volgués escriure, em faria favor.

Respecte als llibres venuts, no dec cobrar-li res jo a V. No cinc sinó 50 voldria que V. n’hagués venut, que així, en part, se resarsiria de lo que m’abonà. Cregui que no em dóna cap satisfacció cobrar d’un autor una quantitat quan prou treball li costa l’obra.

Perquè no ens envia alguna cosa per “La Renaixensa”. Cregui que pels amics seria una alegria. L’estada de V. deixà agradabilíssims records i los amics sempre me’n parlen de perquè no publiquem alguna cosa de V. en lo folletí o en lo diari.

Conservis bo i mani en tot, de son afectíssim amic de cor.

Pere Aldavert

Sa Casa, 5 agost 1887

D. Josep Pin i Soler:

Molt senyor meu i amic:

Rebuda sa estimada [carta] preguntant-me lo meu parer sobre enviar un treball per lo tomo del “Arch de Sant Martí”. Respecte a si anirà o no ben acompanyat res puc contestar-li, per més que, per a mi, que sí. En general deurà ser un tomo que estarà

¹² Diari en castellà aparegut a València des del 31 de gener de 1866, fundat per Teodor Llorente i Josep Domènech i Taverner. Encara es publica i, al llarg de la seva història, la seva publicació només fou interrompuda entre 1936 i 1939.

bé, però com tenen molta afició a donar camí als principiants, també podria ser que hi hagués algun treball fluix. I no sols podria ser sinó que ho presumo. Però també m'apar que hi haurà bones firmes.

Per la Lliga de Catalunya¹³, societat que coneixerà ja per "La Renaixensa", se dirigeix un missatge al rei de Bèlgica. Avui l'anaven a enviar en francès, però com que és de felicitació per haver resat galanament amb la llengua flamenca en país on se parla, los he dit, i aixís jo ho pensava, per a trobar a Barcelona traductor, que seria millor dirigir-se a aquell monarca en la llengua que ell ensalsa i reputa en alt grau. I m'he ofert al president de la Lliga per servir d'intermediari amb V. que, o jo m'erro, o em digué que coneixia aquell idioma. Podria anar errat, però em sembla que V. o sa senyora esposa el coneixen. Tenim, doncs, l'obsequi de traduir en flamenc lo missatge del que li envio còpia i, tan aviat pugui, serveixis enviar-me'l perquè tenen intent de dirigir-lo immediatament a son destí. Vostè serà prou galant i bon amic per complaure'm i la societat li agrairà en extrem.

Vostè no em parla d'una carta que li vaig escriure pensant si tenia intenció de fer noves publicacions catalanes. I a no gastar-se cap diner més en això. La literatura catalana li'n rebrà grat perquè veu en V. lo més ferm puntal de la novel·la catalana. En "La Renaixensa" tenim intent de coronar l'any vinent, i en forma apart, una galeria de novel·les i V., en tot cas, ha de ser el primer. Lo vigorós estil i la precisió dels caràcters, i sobretot de l'argument de *La família dels Garrigas* ha deixat salivera a la boca dels seus lectors i no s'ha d'estroncar pas sa ploma. Serveixis dir-me com té les publicacions catalanes que pensi fer, per a parlar-ne més extensament en altra carta. Espera aviat una resposta son afectíssim i amic de cor.

Pere Aldavert

Sa casa, 11 de novembre 1887.

- 8 -

D. Josep Pin.

Molt senyor meu i amic: vaig rebre oportunament sa carta amb la traducció flamenca del missatge de la Lliga de Catalunya. Per cert, que tindria de fer lo favor d'enviar-me traduïda la cabessera que diu aixís:

" A S. M. Leopold II Rei de Bèlgica la Lliga de Catalunya". Això li donarà molt poca feina i estalviarà a la Lliga, per una petita cosa, de cometre algun error.

A en Domènech li he donat a llegir sa carta. Com és vice-president de la Lliga ho he cregut pertinent perquè pot fer esmenar l'andalusada. Com lo coneix a V. perfectament, la franquesa amb què V. fa l'advertència, la agrairà.

Vaig veure a en Serra i Sulé¹⁴ a qui vaig entregar lo seu excel·lent treball. Li vaig fer prometre que, abans d'imprimir-lo, li enviés proves a l'Yxart¹⁵, qui, actualment, viu [a] Fontanella 36, pis 2n. Com li urgia a en Serra, vaig preferir fer-ho aixís que

¹³ La "Lliga de Catalunya" fou un club polític català fundat el 5 de novembre de 1887 per un grup de membres del Centre Català. Els seus socis més destacats foren Joan Permanyer, Àngel Guimerà, Eusebi Güell i Bacigalupi i Lluís Domènech i Montaner. Sorgí com una reacció conservadora al nomenament de Valentí Almirall com a president del Centre Català.

¹⁴ Josep Serra i Sulé era el director de "L'Arch de Sant Martí".

¹⁵ Referència al prestigiós crític literari Josep Yxart (Tarragona 1852-1895).

entregar-lo abans a l'Yxart, que tal volta l'hauria entretingut. D'aquesta manera, se compleixen en tot los desitjos de V. i fem content a l'amic Serra.

Ja que em deixa V. entreveure lo goig de que la literatura catalana conti aviat amb una nova obra de V., i desitjant que això sia aviat, no per Sant Joan, sinó que trie aviat lo d'aquell calaix que li fa passar mentalment tan bones hores amb nosaltres, deixi que li faci un altre prec:

Vostè veu de tant en tant en "La Renaixensa" articles i novel·letes d'en Vilanova, que tenen encantada a tota la gent de bon gust. Però en Vilanova treballa poc i a "La Renaixensa" li vindria molt bé que tots los diumenges tinguéssim material per a aquella gent. Amb tota franquesa: d'entre tots los escriptors en prosa catalans, sols V. i en Vilanova poden omplir aquella secció a gust de tothom. No li dic perquè torni V. la ploma en aquest o aquell estil literari, no; escriga V. lo que li sembli en novel·letes, tipos, costums, etc., que d'aquests últims n'hi ha a desdir en sa *Família dels Garrigas* i tots tan ben pintats i amb tan vigor, i los costums tan exactes, que allò mateix aniria perfectament al cas.

Desgraciadament, "La Renaixensa" no ha sigut per nosaltres font de riqueses i no podem pagar a gust nostre als escriptors. A en Vilanova li satisfem 2 duros per article, que és tot lo que ens permet la situació econòmica del diari. Veu V. que li parlo amb franquesa. Desitjo de tot cor que accepti les proposicions mateixes que tenim per en Vilanova. Si li plauen i posa fil a l'agulla, com diuen, qui estarà content de veres [és] son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 21 novembre 1887.

- 9 -

D. Josep Pin:

Molt Senyor meu i amic: suposo haurà ja rebut lo tomo d'en Vilanova. Fa uns vuit dies que li vaig enviar.

Molt i molt sento que no ens ajudi a dur la barca a port. Ja sé jo que V. té feina i sobrera, però em creia que ens destinaria algunes hores. Serà altre dia i, quan arribi, los subscriptors del diari n'hi rebran grat.

L'Yxart fa quatre dies m'entregà un plec contenint un fragment de novel·la. Com no he rebut carta de V. referint-se a res d'això, no sé si me l'envia per publicar-lo al folletí o purament per a dir-me que, en lo de la novel·la que jo li vaig demanar, ja hi treballa, essent-ne lo tros enviat una mostra. Ja farà el favor de dir-m'ho, perquè no m'atreveixo a publicar-lo en lo folletí sense consentiment de V., no fos que hi hagués un mal entès.

Jo no em cansaré de demanar-li que m'envie la novel·la que, per Sant Joan o Nadal digué que enllestiria. No pot V. figurar-se lo que m'hauria agradat inaugurar la sèrie de novel·les que, en forma de folletí primer, publicar amb una de V. Inaugurar-la amb una traducció ens fa pena i començar-la amb una altra obra de les que entretenen els senyoritos també ens sap greu.

L'altre dia va estar a veure'm lo seu germà i parlarem llargament del llibre dels avis i altres obres seves. Que les vol tenir tancades amb clau?

En espera de sa carta per saber a què atènyer-me del fragment enviat se despedeix de V. son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, desembre 5, 1887.

D. Josep Pin:

Molt senyor meu i amic. Molt he tardat a escriure. Me creia veure'l d'un dia a l'altre perquè el seu senyor germà, un dia que vingué a la impremta sense ser-hi jo, digué que estava V. a punt d'arribar. Aquest ha estat lo motiu de mon retràs a escriure-li la present. Un malentès de Serra i Sulé sigué causa de la pregunta meva respecte del treball de V. Suposo que li deuen ells haver escrit i que de totes maneres, com ja vaig imposar per condició, lo senyor Serra envià les proves a l'amic Yxart.

La seva obra, poquet a poquet anirà sortint. No ve un sol amic que no la tinga que no li faci llegir i com fins ara ni a un sol ha deixat d'agradar, la venc com los melons, a tots. Molts, que d'altra manera no la tindrien, així l'adquireixen. Cregui que m'he empenyat de debò amb ella i, o jo podré poc, o el nom literari de V. ha de [sonar], dintre de poc, molt.

Per això li prego que publiqui V. altra cosa. Si ho vol fer V. pel seu compte, faci-ho; si no ho vol aixís, ho faré pel meu i penso que la col·locació d'exemplars serà més fàcil. No li dic per negoci, que m'he encarinyat amb son modo d'escriure i desitjo que el públic conega obres seves. Si no vol que jo l'hi editi, altres editors hi ha a Barcelona que potser ho faran, i la mateixa propaganda li faré si hi estic interessat materialment com si no hi tinc res que veure.

És l'aficionat a la literatura i política catalana qui ho desitja, i no el comerciant, per a qual cosa no serveixo, ja que fa quinze anys que treballo i faig com Jerusalem, que com més anem menos valem.

Disposi en tot de son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 12 gener 1888

D. Josep Pin:

Molt senyor meu i amic: acabo de rebre sa carta per la que veig no té V. de tardar molt a venir, motiu per lo que crec més natural que si el senyor López¹⁶ li edita la seva obra, sia V. i ell qui directament s'entengan. Jo en l'assumpto hi representaria un paper molt difícil i de totes maneres impropi. Pot suposar que jo, mai del món, podria acceptar la proposició seva de que si l'editor li bonifiqués l'obra me quedés jo amb una part. Això no puc ni dec acceptar-ho, perquè jo lo que desitjo és que V. publiqui i no que amb les publicacions seves hi dega cursar. Com a aficionat de cor a la llengua catalana, faré tot lo que V. m'indiqui, però mai he de [buscar] amb aquelles coses en què no hi tinga treball intel·lectual o material.

Respecte a lo que em diu de si em sembla que tiri la novel·la als Jocs Florals, li contestaré que té V. dintre del jurat dos entusiastes per *La família dels Garrigas*, que dóna prou bé la pauta de lo molt que la literatura pàtria pot esperar de sa ploma. En

¹⁶ Referència a la família d'editors López: Innocenci López i Bernagosi (Girona, 1829 – Barcelona, 1895) i el seu fill Antoni López i Benturas (Barcelona, 1861-1931), propietaris de la Libreria Española, editors de "La Campana de Gràcia" i "L'Esquella de la Torratxa" i de les obres de Pitarrà, Rusiñol, Almirall i Alomar, entre altres.

Pau Sans¹⁷ i en Guimerà estan encantats de son modo de fer. Dels demés, no en sé res, però són dos que en lo consistori fan pes. A guanyar V., el premi li seria molt ventatjós, no tant per la relativa [entitat] de la quantitat oferta, com per la importància que li donaria. Vostè pot determinar, amb lo que li dic, lo que haja de fer.

Estranya lo que em diu d'en Serra i Sulé. És un poc atolondrat, però no em creia que, una volta començades amb V. les relacions, suspengués tan aviat per sa part la correspondència. De tots modos, ell estava advertit per mi que, de cap manera, publiqués el treball sens que V. o l'Yxart ne vejan les proves.

L'Yxart és aquí fa uns quants dies. Totes les jornades de Nadal i Cap d'Any les passà a Tarragona amb sa família.

Disposi en tot de son amic de cor.

Pere Aldavert

Sa casa, 16 gener 1888.

- 12 -

D. Josep Pin:

Molt senyor meu i amic. Ahir vaig rebre sa carta i no li vaig contestar ahir perquè en Sans era fora de Barcelona feia ja deu dies i esperava veure'l avui per a dir-li lo referent a ell.

Ja li he dit i sé que avui mateix li ha contestat.

Suposo que deu tenir fa dies en son poder la darrera obra de Guimerà que, amb dedicatòria per vostè, li vaig enviar. M'ha encarregat que n'hi donga son parer. Ja farà el favor de complaure'l.

L'Aguiló¹⁸ rebé sa carta i retrato. S'enquaderna los "*Garrigas*" luxosament amb son retrato i carta davant. És fet aixís: venera els amics però les cartes les deixa sempre un any per l'altre. Per un dubte d'una és capaç deixar-hi la resposta per quan se mori.

Respecte a sa novel·la, ja sap que per a publicar-la em té a ses ordes. No m'estranya lo d'en López. Veient que V. hi estava encaterinat no havia pas d'ésser jo qui el dissuadís: com podia semblar cosa interessada me n'havia d'abstenir per més que veia venir algun grop. Repetesc que em té a ses ordes per a fer-ne un tomo del tamany dels "*Garrigas*" perquè és millor que les obres d'un autor nou i [...] d'un tipo general de publicació. Llesta l'obra, n'hi enviaré, per a que els pugua regalar, 50 exemplars.

Ja li vaig dir que el meu desig era retornar-li los diners rebuts quan los llibres se venguin. En aquesta edició penso cobrir los gastos, cosa que encara no he fet del tomo publicat, i tinc confiança de que el tercer tomo que publiqui s'hi podran guanyar los diners que ens va dar pel primer. I si jo li faig una tercera obra, ja li vaig dir, i li restem de que li retornaria la quantitat aquella perquè amb ell creia guanyar-la.

En Toda¹⁹ no és aquí. Fa temps que hi vaig tenir carta firmada en Sardènia. Crec que dintre una mesada vindrà i, com passarà per Marsella, és segur lo vindrà a veure. Però si V. vol publicar son llibre no esperi sa visita per enviar l'original, perquè quan se venen més llibres és als volts dels Jocs Florals.

¹⁷ Pau Sans i Guitart (L'Hospitalet de Llobregat XIX – Barcelona, 1900), redactor de "La Renaixensa" i primer president de la "Lliga de Catalunya".

¹⁸ Referència a Marià Aguiló (Ciutat de Mallorca, 1825 – Barcelona, 1897), poeta, filòleg, bibliògraf i bibliòfil.

¹⁹ Eduard Toda i Güell (Reus, 1854 – Poblet, 1941), bibliògraf, escriptor i viatger.

Hi ha tirat alguna cosa V.? Hi ha dos premis a optar. Un d'ells ofert de principi. L'altre, que un amic vingué a oferir-me per a que anònimament s'anunciés, lo vaig fer decantar a què compregués lo gènere de novel·la i, acceptant l'oferta, aixís s'anuncià en lo cartell supletori.

És de V. amic i servidor.

Pere Aldavert

Sa casa, 11 abril 1888.

- 13 -

(Primera de Pin i Soler a Pere Aldavert) -

Sr. D. Pere Aldavert

Estimat amic: li envio el darrer capítol de *Jaume* i repararà que torna manuscrit.

Los fulls estampats han anat reduint-se tant, a còpia d'estisorades, que he pres lo determini de copiar-los corregits de cap a cua.

Li aconsello fer lo mateix i no entretenir-se en aprofitar ratlles compostes, puig a lo millor, entre dues paraules n'he afegit una dotzena, o d'un punt ha saltat a l'altre.

He procedit així perquè els darrers capítols són los més mirats i tal qual jo l'havia deixat resultava una mica deixat. També he suprimit la "manera de conclusió" per semblar-me un xic [guarona].

Val més afegir, després de tot lo texte, la ratlla entre vírgulas i així, tant los lectors mansos com los crítics sabran positivament que encara no som on anem.

Hi serem ... ? Quan? Qui ho sap? Segons lo públic se doni presa en comprar lo llibre, puig en realitat és ofici de tonto lo escanyar com lo sastre del Campillo feia la roba.

Altre negoci. He rebut *De tots colors*²⁰. Mare de Déu Santíssima! I quinas estremitats i quant de talent malaguanyat volent cantar de tenor no tenint més que veu de Tenòrio. En canvi, lo mestre Vilanova creix i es remunta cada vegada que pren la ploma. *Les bodes d'en Cirillo*²¹ és una preciositat. Més premi material i aplauso mereix tal escriptor que tots los prosistas i versificadors actuals, passats i futurs, pacífics compiladors, los uns, de [Pèlion sobre Ossas] que no van a cap part, mansos i badocs los altres, cantant sempre les heures i la creu de terme i les venerades imatges.

Diga-li quan lo vegi (a Vilanova) que li envio una bona abraçada forta i afectuosa... me té el cor robat.

Enviïm encara proves, fàci'm aquest obsequi, tinc por del darrer capítol. I després, quan envie los llibres a l'enquadrador, tinga la bondat d'encarregar-me 10 exemplars un xic presentables i posant al dors lo nom que jo mateix enviaré des de Marsella per Yxart, Verdaguer, Vilanova, José M de Pereda, Roca i Roca i altres que ja li diré.

Queda al bon sentit de vostè la felicitació a Vilanova i a Oller, sense que vegin lo texte.

Sempre seu afectíssim.

Josep Pin i Soler

²⁰ *De tots colors*, recull de narracions que Narcís Oller publicà l'any 1888. Sobta la crítica que en fa Pin i Soler.

²¹ *Les bodes d'en Cirillo*, narració d'Emili Vilanova, inclosa en el volum *Gent de casa* (1889).

Amic Pin:

Li envio un full de premsa de tot lo imprès. Com veu, tot lo enviat està ja imprès. Ja li vaig dir que la lletra d'aquest caràcter la tenia molt justa i que no m'era possible enviar segones proves en no emplenat molt temps en la impressió. Jo he corregit segones proves de tots los fulls, excepte los de (del 5 al 8), en qual època d'impressió vaig estar malalt. Hi ha anat amb tot cuidado i no crec que hi haja passat res de particular, perquè primerament se comprova tot lo marcat per V. i després se torna a corregir. Crec que l'obra sortirà aixís millor que no pas corregint-t'ho V. perquè entre mig de tot hi tenim més pràctica i molts errors, que a V. se li havien escapat, s'han corregit abans de la impressió. A més de tenir la lletra en poca quantitat és lo mateix caràcter en què hi fem l'Ali Bei²², lo que ens acaba de fer anar malament. Tinc a més de compondre-hi alguns treballs del tomo dels Jocs Florals que m'apressen i necessito tenir la lletra disponible. És impossibilitat absoluta per falta de lletra i compromisos contrets que m'obligan a usar-ne part amb lo tomo dels Jocs Florals. Pot creure, per altra part, que si hagués tingut un dubte sèrio no hauria tirat avant sense consultar-li. Hi he fet lo que he sabut i he anat de pressa per indicació de V. que em va dir si estava a punt de sortir de Marsella. Tenint los caràcters en poca quantitat no podia fer més per a conciliar-ho tot.

Lo seu amic de cor i afectíssim.

Pere Aldavert

14 juliol 1888

Amic Pin:

La seva novel·la està llesta i demà la poso a la venda. Los 50 exemplars de V. digui'm si vol que els entregui al seu germà o a alguna agència de vapors marselesos. Per lo correu, a més de que l'envio costa diners, me fa por que si [sobressin] alguns. Ja m'escriurà sobre el particular.

Respecte a l'article, dat lo caràcter del tomo que anem a repartir pròximament, no li enquadraria pas. A vostè mateix li sabria greu.

Fasse, doncs, lo favor d'enviar-nos (si pot ser dintre de vuit dies millor), algun fragment de novel·la, article de costums o lo que millor a V. li sembli que no tinga caràcter didàctic.

De ses teories ortogràfiques ja en parlarem quan nos veiam. De moment li diré que em sorprèn extraordinàriament aquesta afició de V. Qui és bo per crear i crear bo,

²² L'any 1876, arran de la fundació de l'"Associació Catalanista d'Excursions Científiques", va començar un esforç per donar a conèixer els testimonis dels viatges catalans il·lustres. Un d'aquests esforços fou la publicació, per part de "La Renaixensa", dels *Viatges d'Alí Bei* (Domènec Badia), primer en forma de fulletó i després aplegats en tres volums, que s'acabaren el 1888. Vegeu Carola Duran i Tort, *"La Renaixensa", primera empresa editorial catalana*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.

m'estranya que s'encaparri en una feina que sempre m'ha semblat declinada a gent de curts gambals. A falta de poder creador, s'entretenen, aquests, en esbrinar qüestions ortogràfiques d'altres, si fa no fa de la importància secundària que aquestes. No s'hi enfondi, en aquests detalls; li prego de debò.

Disposi de son amic de cor.

Pere Aldavert

Sa casa, 20 agost 1888

- 16 -

Amic Pin:

No m'estranya pas lo que li passa no contestant les cartes. Tampoc no puc arrencar-ne cap jo sempre que em dirigeixo a amics. No sembla sinó que no tingan paper i ploma. Culpi'n a qui vulgui, mes no a en Bosch Trinxeria²³, de qui en publicarem, demà, un article bibliogràfic dedicat a *Jaume*. Ell ho fa purament com a carta a l'amic Pin, però jo l'aprofito per bibliogràfic de *Jaume* perquè la firma d'un autor com ell al peu d'un article, crític diguem-li, val més que qualsevol cap de bombo firmat per altre. I a fe que en Bosch està entusiasmat amb V. i de debò. Ja ho veurà demà o passat demà.

També ha d'haver rebut V. una carta de l'Alió²⁴, un dels més erudits catalanistes i que està cego per les obres de V. Tot lo dia parla dels *Garrigas* i del *Jaume*, tant si ve a tomb com no.

Lo parer general respecte a *Jaume* és que està a l'altura dels *Garrigas* i, en certs capítols, millor. Dels que saben sentir i pensar, ja n'ha ben bé guanyat lo cor i no li dic res que no sia. L'opinió particular meva respecte de *Jaume* és que en certs capítols, com lo primer i els dos darrers, està millor els dels *Garrigas*. En general, trobo que l'argument no té tanta pasta com lo dels *Garrigas* i em sembla que perjudica l'obra l'entretenir-se tant en la Paulina. Los caràcters del Salvador, Guadalupe, la Mercè i la dida m'agraden a més no poguer. Lo capítol dels exàmens del col·legi Sarobé²⁵ està tan bé com lo millor que hagi vist d'en Vilanova. Aquell que el noi està dalt de l'arbre després d'haver caigut al rec també em té el cor robat. L'article dedicat als crítics musicals bèsties me sembla massa estiregassat.

Vet aquí, amb franquesa, mon parer. Estic enamorat de l'obra i li repetesc que els amics n'estan més que enamorats. Ja els veurà com vinga, si n'hi parlaran amb entusiasme.

Ja li vaig dir que tots los llibres estaven enviats, excepte lo d'en Toda i els algueresos, perquè en Toda no sé on para. De tots modos, abans d'anar- [se'n] li donaré junt amb altres encàrrecs que per a ell tinc. L'import dels envios és de 46,20 rals. [La carta dient sos perquè d'envio ja no serví]. Era entregat al correu l'exemplar.

Vol deixar-me publicar en la revista del dilluns lo capítol que tinc de la novel·la? Si és que ho volgués, el faria compondre i li enviaria les proves tot seguit.

Mani de son afectíssim de cor.

Pere Aldavert

²³ Referència a l'escriptor Carles Bosch de la Trinxeria (Prats de Molló, 1831 – La Jonquera, 1897).

²⁴ Possiblement es refereix al compositor Francesc Alió i Brea (Barcelona 1862 -1908), que formava part del nucli d'intel·lectuals catalanistes de l'entorn de "La Renaixensa".

²⁵ Josep Sarobé, personatge secundari de la novel·la *Jaume: el mestre més instruït de la ciutat. De tot sabia: ciències físiques i naturals, llengües mortes i vives, dibuix, música, fins composava misses i rosaris que ell mateix acompanyava a l'orgue o al violí.*

He entregat lo *Jaume* al “Brusi”, “Correo”, “Publicidad”, “Suplement” i “Vanguardia”. A veure que hi diran o si faran la grosseria de no dir-ne res.

- 17 -

Amic Pin:

Oportunament vaig rebre sa carta. Dispensi no la contestés abans perquè la feina ens té que no sé on girar-me.

L'Ixart segueix bé i per tant ja pot suposar que d'ell rebrà, a no tardar, carta. No crec que sigui dels que no contesten. És mandrós, però molt atent i no pot tardar en escriure-li.

Respecte a l'article ortogràfic, no tinc inconvenient en publicar-lo a la revista, però ens dol per V. Si V. arriba a escriure los seus llibres en plurals femenins en “es” estem ben guarnits. Lo novel·lista que més pot contribuir a popularitzar la llengua tira a terra, amb tal dèria, aquesta empresa. Mai m'hi he ficat en qui té raó, però, desenganyis, com los de Lleida i de l'Ebro mai han de llegir català ni castellà per escriure com ells parlen no fan mal d'ulls als de Girona, Tarragona i Barcelona que, en més o menys, sostenen i donen alè al catalanisme. Repetesc que no li combató la cosa per bona ni mala. Sols per conveniència usaria sempre lo llenguatge i l'ortografia més aptes per ser entesa. Res més, que en qüestions gramaticals no m'hi he ficat, ni m'hi fico ni m'hi ficaré, ni ganes; mai he vist un bon gramatista un bon escriptor; volen ser gent que no servint per fer res s'entretenen a llimar com los aprenents manyans.

Què li ha estranyat a V. el caràcter de l'Oller? Mai havia jo de creure que li passés altra cosa. És un bon xicot, però d'un geni inaguantable. De brometa ja li diem el coronel. Jo no l'he vist i, per tant, no sé el grau d'enfado que sa carta li ha d'haver produït. Però ja entraran en noves i bones relacions. Tant com és mal geni, és bo i res li dura.

Lo de les polèmiques literàries no aniria pas bé, sobretot havent-se [agriat], ja una mica. No aconsellaré pas a ell ni a V. que es critiquin les obres.

He vist, fa tres o quatre dies, al Miró de “La Publicidad” i li vaig donar una fregada d'orelles. Me digué que es donava vergonya de no haver-se ocupat de sos llibres i que ho faria immediatament. Déu ho faci.

Lo que diu de la Paulina jo discrepo les seves apreciacions. Si en obres [narratives] té part considerable, ha fet bé de dibuixar-la tant en lo *Jaume*. D'altra manera ja li vaig dir lo que em semblava. I veurà com ma observació anava amb son propòsit, perquè la Tuies, tan ben descrita i tan minuciosament detallada en los *Garrigas*, té, en la novel·la aquesta una part considerabilíssima, i en *Jaume* hi és de paraula respecte a l'acció. Per això hi trobava jo el defecte. Havent de seguir tractant i marejant al *Jaume* trobo perfectament que s'hi haja V. entretingut tant.

Disposi de son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 21 setembre 1888

Li enviaré aviat les proves del capítol de la novel·la. Lo treball pel llibre va perfectament.

D. Josep Pin:

Molt senyor meu i amic. Li agrairia me digués, com més aviat millor, si li convenen les condicions amb que li vaig oferir los seus llibres.

De no convenir-li tots, pot dir-me si n'hi convenen alguns que, si no són per vendre, los cediria amb les mateixes condicions.

Vostè comprendrà que, tenint feta una oferta, m'és necessari tenir una resposta per serrar tracte o quedar lliure del compromís.

Estic, de l'edició, cansat de debò. Sols me serveix per perdre diners i tinc ganes de desfer-me de tot lo que tinc d'existent.

Mon entusiasme per donar a conèixer obres i autors se me n'ha anat enlaire perquè presumo, per certs indicis, que algú pensa que hi guanyo diners, quan ha sigut tot lo contrari.

Essent amics, me repugna tractar personalment de diners. Prefereixo que la resposta me la dongui per escrit.

Diposi de tot de son afectíssim i amic.

Pere Aldavert

Sa casa, 10 desembre 1890

(Segona de Pin i Soler a Pere Aldavert)

22 desembre 1890

Amic Aldavert

He respost ja a la vostra carta per medi d'un terç mediador a qui heu dit que no volien donar cap número.

Insisteixo, no obstant, i estic convençut de que, pensant-ho millor, trobarem que potser no em manca raó de desitjar saber quant ha costat la impressió dels meus llibres, quants se n'han venut, quants ne queden. En una paraula, quin pas s'hi dóna en lo de ser editor de les obres de J. Pin i Soler. Puig, de no facilitar-nos los datos que us demano, us posem en lo compromís, si publico jo una edició nova, més barata i baix una altra forma, de fer-me o de fer-vos competència, lo qual seria ignocent.

Estic convençut que no deixarem de ser bons amics perquè, ara per ara, parlem un xic de números; números que, ho repetesc, us demano amistosament i sens la més remota idea de ser que puga ser ofenós per l'un o l'altre de nosaltres.

M'heu donat un paperet²⁶ que diu:

“me quedan, de 450 *Garrigas*, 64

de 600 *Jaume*, 350

de 580 *Niobé*, 386

o siga, de 1630

800

²⁶ Aquest paperet és, de ben segur, l'anotació que també es guarda en el manuscrit 4362 de la Biblioteca de Catalunya. A la part del darrere d'un rebut de subscripció mensual de “La Renaixensa”, en blanc, Pere Aldavert hi va escriure: “Garrigas” --- 450 --- resten 64 / “Jaume” --- 600 --- resten 350 / “Niobé” ---- 580 --- resten 386. Amb la suma dels dos parcials: 1630 llibres editats i l'estoc de 800. Sota escriu: “me surten a 6 rals; prenent-los tots en massa los hi dono a 4 rals a Pin.

És un dato que us faria treure el compte molt fàcilment:

	450 <i>Garrigas</i> han costat?	500 pessetes.
	600 <i>Jaume</i>	650
	580 <i>Niobé</i>	650
	-----	-----
Llibres	1630 han costat, pessetes,	1800

De les 1800 pessetes, deduïu-ne 250 que teniu rebudes
250

queden 1550 pessetes sortides de la vostra caixa.

Hi ha entrat ?

De 1630 llibres, descomtat los que m'heu enviat a mi i donat als diaris, als
vostres amics 130

queden 1500 , trets los 800 que us queden, venuts: 700

A quant ?

A López, 30 % de rebaix, a varios, 25 % de rebaix, a particulars sense rebaix.
Posem-ho a 25 % de rebaix per tothom.

	700 llibres a 3 pessetes	2100
	deduïdes	1550

Han produït fins avui		<u>550</u>

Feu-me el favor de refer lo que procedeixi amb tinta i no dubteu de que el resultat serà sempre amistosament acceptat per vostre amic que, de veres, sent amoïnar-vos.

J. Pin i Soler